

NIEUWSBRIEF 2

Aalst... onbekend?

Aalst kan je niet direct een grootstad noemen. Dat hoeft echter geen nadeel te zijn om er een congres te organiseren. Integendeel zou je zeggen. Het is er niet zo druk, soms zelfs rustig en voor velen vaak een aangename ontdekking.

Sinds enkele jaren promoot de stad zich met de term “DENDEREND AALST”, een knappe woordspeling, die verwijst naar de ligging aan de Dender, maar uiteraard ook alludeert op een kenmerk van de stad en zijn bewoners. Met de soms nog echt landelijke deelgemeenten erbij telt de stad ongeveer 77.500 inwoners. En het mag gezegd worden: een groot aantal van hen voelt zich nauw betrokken bij het merkwaardige, denderende feest en spektakel, dat het unieke Aalsterse carnaval toch is. De al even carnavaleske “vete” met de stad Dendermonde over de “rechten” op het Ros Beiaard gaat terug op oude middeleeuwse concurrentie tussen opkomende steden.

Dat Aalst al in de Gallo-Romeinse tijd bewoond was, staat vast. En evenzeer is bewezen dat bij de heropleving van de handel in de middeleeuwen, Aalst tot een omwalde stad uitgroeide. De nederzetting lag waar de oude handelsweg Brugge - Keulen de Dender kruiste. Het beruchte Verdrag van Verdun (843) had dan wel de Schelde als grens vastgelegd, toch wisten de graven van Vlaanderen het gebied tussen Schelde en Dender ook in handen te krijgen, hoewel dat tot het Duitse Rijk hoorde. Aalst dankt daaraan nog altijd zijn bijnaam “keizerlijke stede” evenals zijn wapenschild met keizerlijke adelaar en Vlaamse leeuw.

Aalst had al zeer snel stadsrechten: een van de mooiste en best bewaarde keuren werd verleend door de beroemde Filips van den Elzas. Ze verwijst bovendien naar een nog oudere keure en bevestigt dat de Aalstenaars vrije mensen waren. Niet echt verwonderlijk, want Aalst speelde een niet onbelangrijke rol toen de opvolging van de vermoorde graaf Karel de Goede in het voordeel van Diederik van de Elzas werd beslecht. Dus is het evenmin verbazingwekkend dat Aalst prat gaat op het oudste schepenhuis van de Nederlanden, geflankeerd door een fraai belfort, nog uitgebreid met een gebiedshuisje. In de belfortoren vind je dan ook nog eens de oudste mechanische beiaard.

Soms greep men iets te hoog: de Sint-Martinuskerk (naar het voorbeeld van de kathedraal van Amiens) had groter moeten worden dan de kathedraal in Antwerpen... Het is veel minder geworden, maar toch meer dan het bekijken waard! Want ook binnenin is er wat te zien, o.m. werk van Rubens, een prachtige sacramentstoren en ... een transkapel van de Catharinisten.

Het kan niet de bedoeling zijn u te vervelen met een opsomming van alle bezienswaardigheden. Enkele “grote zonen” van de stad in herinnering brengen moet wel kunnen. De “Zwarte Man” vóór het belfort is eigenlijk het standbeeld van Dirk Martens. Dat verdient hij omdat hij als eerste in de Nederlanden hier een drukatelier had. Hij bracht de boekdrukkunst mee uit Italië. Als vriend van Erasmus en door zijn werk in Antwerpen en Leuven zorgde hij mee voor de doorbraak van het humanisme in de Nederlanden.

Bijna even beroemd is de schilder Pieter Coecke, leermeester en schoonvader van de onvolprezen Pieter Bruegel de Oude. (Pieter Coecke was ooit lid van de Catharinisten!) Dichter bij ons hebben we Valerius de Saedeleer, in wiens werk nog duidelijke reminiscenties aan Bruegel te vinden zijn. En dan zijn daar nog de vermaarde priester Adolf Daens... en de auteur Louis Paul Boon, elk op hun manier verbonden met de sociale geschiedenis van België.

DE CATHARINISTEN IN DE TIJD VAN HET VERENIGD KONINKRIJK (1815-1830)

De Franse overheersing eind 18de en begin 19de eeuw verzwakte in de bezette gebieden de bloeiperiode van de rederijderskamers of schakelde ze zelfs totaal uit.

Ook in Aalst ontsnapten de twee rederijderskamers niet aan de gevolgen van de Franse bezetter die ondermeer een contributie van duizend gulden van beide kamers eiste. Het gilde van Catharina, noch het gilde van Barbara kon dergelijke som vereffenen. Het gildehuis op de Veemarkt van de Catharinisten, werd aangeslagen voor openbare verkoop; het zilverwerk van hun altaar in de Sint-Martinuskerk werd eveneens aangeslagen en gesmolten. Ondanks deze belastingsaanslag en andere diverse administratieve plagerijen legden de Kamers hun activiteiten echter niet volledig stil. Ze bleven als vereniging voor vermaak verder leven in het *Concert*, waarin ook de schuttersgilden werden opgenomen. In 1794 eindigden de twee Aalsterse rederijderskamers hun ‘officieel’ bestaan.

Door de jarenlange Franse bezetting raakte het openbare leven en de burgerij grondig verfranst. De invloed en de aanpassing van deze verfransing drong dus ook de Kamer binnen. Zo poogden de Catharinisten hun theateractiviteiten te hernemen onder het republikeinse mom van de *Association Dramatique*. Weliswaar was het Nederlands als gebruikte taal voorzien, maar ze moesten zich schikken naar de nukken van de Franse machthebbers. Alleen stukken die getuigden van vaderlandsliefde en respect voor de wetten en de gehoorzaamheid aan de magistraten konden worden opgevoerd.

Belangrijk en talrijk waren ook de dichtwedstrijden die werden georganiseerd. Zo hadden de Catharinisten de dichtwedstrijd *De Belgen* en *Les Belges* georganiseerd waaraan zeventien Vlaamse en zeven Franse dichters deelnamen (1810).

De voortdurende Napoleonistische oorlogen waren zeer nadelig voor de bevolking van Aalst. Aalst ligt echter niet ver van Brussel, zodat doortrekkende troepen een alledaags feit waren.

Vanaf 1813 werd duidelijk dat het hoe langer hoe slechter ging met de Franse heerschappij onder Napoleon. Na zijn capitulatie in Fontainebleau (1814), het Congres van Wenen werd een nieuwe kaart van Europa getekend. De voormalige Oostenrijkse Nederlanden en Nederland vormden nu één gebied. Nadat Willem van Oranje op 6 augustus 1814 het bestuur officieel leidde, betuigden de Aalsterse burgemeester en raadsleden maar liefst drie maal hun vertrouwen in de nieuwe gang van zaken. Ze hoopten dat de burgerlijke, politieke en religieuze vrijheden zouden gehandhaafd blijven en dat bovendien de terugkeer van de oude glorie en voorspoed zou realiteit worden.

Op 5 en 8 september 1815 bezocht Willem I de stad Aalst. De intrede op 5 september gebeurde met veel pracht en praal. Aan de Pontstraatpoort –waar een triomfboog was opgesteld- inspecteerde hij vijftienduizend man cavalerie. Alle personaliteiten van de stad

kwamen Willem en Wilhelmina daar tegemoet. Aan de Zeebergbrug werd hij omringd door de leden van het Sint-Jorisgilde. Ook de deken en kloosterlingen kwamen de majesteiten verwelkomen.

Willem I liet het niet bij de bezoeken aan de stad Aalst in september 1815, want op 12 juli 1817 en 5 juni 1829 vereerde hij de Aalstenaars met zijn komst.

Willem I beschouwde de toneelverenigingen als steunpilaren voor zijn politiek van vernederlandsing van het openbare leven. Een uitgesproken kans voor de rederijderskamers om hun activiteiten volop te hernemen.

In 1815 gaven de Catharinisten een liefdadigheidsvoorstelling. Broeckaert bracht een gedicht dat de lof over Willem I uitbazuinde. De opbrengst was bestemd voor *de dappere Wapenbroeders gekwetst in den roemruchtigen veldslag* (Ligny 16 juni 1815).

In 1816 vierden ze op 15 september de ingebruikname van een nieuw vaandel en op 29 september behaalden de Catharinisten bij een wedstrijd uitgeschreven door *De Toneelminnaren* (Lokeren) een tweede prijs met de opvoering van *Het Melkmeisje van Bercy*. Daarbij ontvingen zij ook een medaille voor hun luisterrijke intrede in de schouwburg. De Aalsterse harmonie *Les Amis Constants* had gezorgd voor praal en muziek.

Begin 1817 gaven de Catharinisten opnieuw een liefdadigheidsvoorstelling, nu ten behoeve van de armen in de stad. Met de opbrengst werden 430 broden gebakken die op 26 januari werden uitgedeeld. Op 25 augustus veroverden de Catharinisten in Gent en bij *De Fontaine* twee medailles: één voor de beste speler en de andere voor de mannelijke acteur die het best een vrouwenrol had vertolkt.

In 1818 vernieuwden de Catharinisten hun oud blazoen, een werk uitgevoerd door de schilder Jozef Dutilleux (Antwerpen 1747 - Aalst 1835), ter gelegenheid van de aanstaande jubelviering van Joannes Baptist Alexander Lenaert (Aalst 1740-Aalst 1825). Hij werd op 11 november gevierd als Koning Jubilant. Hij werd een eerste maal tot koning uitgeroepen op 1 november 1768. Als Catharinist schonk Lenaert voor het gildealtaar zes zilveren geplatineerde kandelaars. Bovendien stichtte hij een jaarlijkse votiefmis *voor altyd perzonen te verkiezen bekwaam en bezielde om den luister dezer oude Maatschappy meer en meer luisterryk te maken en te vereeuwigen*. Hij schonk hiervoor

het bedrag van tweehonderd gulden courant.

De stichting werd opnieuw in het leven geroepen na Wereldoorlog II en deze plechtigheid bestaat nog steeds.

De Catharinisten traden op in Dendermonde op uitnodiging van de rederijderskamer *De Kunstliefde*. Ze wonnen er drie borstplaketten. Het was 9 november 1820.

In 1821 begonnen de Catharinisten met een *Vernieuwt Boeck der Résolutionen, inschryvingen en aentekeningen voor het al oud Gilde van de H. Maegd ende Martelae-resse De Grootte gelauwerde Catharina van Alexandrien Beginnende hedent 25 november 1821.*

Carolus Josephus de Ruddere (Aalst 1749-Aalst 1822) werd op 11 november 1821 gevierd als Koning-Jubilant. Hij werd een eerste maal tot koning verheven op 11 november 1771 en was ook Prins van de Jonkheid in 1779. De jubilaris schonk 25 gouden Louis om de kosten te helpen dekken.

Twee jaar later begon tesorier Johannes Franciscus Cammaert met het *Groot Ontfang en uytgeefboek voor het aloude Gilde der M. en M. Catharina begonst met 24 der maend november 1823.* Dit register is zeer zorgvuldig bijgehouden tot 1850 met nog een uitloper in 1867.

Koning Willem I verleende op 25 november 1823 aan de Catharinisten de titel van Koninglyke Maatschappij. Deze onderscheiding werd op het blazoen aangebracht. De Catharinisten zijn dus ontegensprekelijk de oudste Koninklijke Maatschappij van Aalst. Enkele maanden later maken de Catharinisten gebruik van de bescherming die ze genoten van koning Willem I, bij een betwisting met de stadsmagistraat. De toegang tot de schouwburg (in het Schepenhuis) werd ze op 29 februari 1824 ontzegd, ondanks de afspraak. De geplande vertoningen lukten toch.

Op amper vijf jaar tijd verloren de Catharinisten twee niet onbelangrijke figuren. Op 20 september 1821 overleed griffier en *vermaerde digtkundige* Jan Baptist Hoffmans. Op 11 augustus 1826 overleed Karel Broeckaert. Hij was de laatste *factor* van de Kamer. Gedurende 25 jaar heeft hij zich als speelmeester, als dichter, als voorzitter van de toneelafdeling en als griffier op buitengewone wijze verdienstelijk gemaakt.

Op 11 november 1826 werd Livinus van der Looy (Sint-Amands/Schelde 1796-1871) als secretaris aangesteld. Hij zou een niet al te duidelijke rol spelen bij de Catharinisten. Livinus van der Looy vestigde zich in onze stad als winkelier (1820), notarisklerk (1825), eigenaar (1826) en notaris (1836). Van der Looy werd in 1830 aanvoerder van de Patriotten (voorstanders van de nieuwe staat). Hij was kapitein van de Burgerwacht en leidde op 3 oktober 1830 een mislukte bevrijdingstocht naar Dendermonde dat nog in Hollandse handen was. Op 7 oktober vertrok hij naar Brussel met een heel detachement vrijwilligers. Van der Looy werd stadssecretaris op 20 oktober 1831 maar al op 28 december 1832 gedwongen tot ontslag omwille van *infidélité*. Op 12 juni 1833 werd hij tot schepen gekozen, vervolgens als raadslid in 1836 en 1843. Hij was ook lid van de Commissie van Burgerlijke Godshuizen en werd voorzitter op 4 september 1834 wat hij bleef tot 17 januari 1849. Nadien wordt hij niet meer vernoemd.

Een ander Catharinist die een beduidende rol speelde in de septemberdagen van 1830 was Romain de Crombeen de ter Beke, een toonaangevende Orangist. Hij liet zich met een koets rondvoeren in de stad en zong daarbij luidkeels Orangistische liederen. Toen in zijn huis de ruiten werden ingegooid en voordeur ingestampt, spande hij een proces in tegen de stad. Hij eiste een schadevergoeding van 757,50 gulden. Zeven jaar later werd de stad veroordeeld tot het betalen van een schadeloosstelling van 1.600 frank aan zijn weduwe.

Zo zijn we in een andere periode beland.

Het Hollandse bestuur had bij de rooms-katholieke bevolking en de Waalse bourgeoisie tegenstand uitgelokt. Beide hadden zo hun grieven. Voor de roomsen was het Hollandse protestantisme een te grote tegenspeler, de Walen gebruikten hun onkunde en aangeboren aversie tegenover het Nederlands als (bestuurs)taal. Waalse vrijkorpsen onder Franse officieren trokken naar de Vlaamse gewesten en juttten daar het gewone volk op tot opstand. Hun

revolutie slaagde en het rampjaar 1830 was geboren. Op 24 november werd Oranje van de troon vervallen verklaard. Op de conferentie van Londen van de grote mogendheden werd de nieuwe staat erkend en gegarandeerd. Hij moest altijd neutraal zijn en zijn grondwet was liberaal. De Franssprekende Walen verwierpen de leiding over de nieuwe staat die eentalig Frans zou worden. De nieuwe grondwet verzekerde het politiek overwicht van de bourgeoisie. De wieg stond klaar voor een decennia lange sociale strijd voor de arbeiders, voor de intellectuelen die het Nederlands wensten te behouden.

Bijlage:

*Wij Willem, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden,
Prins van Oranje Nassau, Groot hertog van Luxemburg,
&a,&a,&a,
Op een adres van de Hoofdleden der Rederijders Maatschappij
Ter bevordering van taal- en dichtkunde, onder de zinspreuk
Amor Vincit te Aalst;
Gezien het rapport van Onzen Minister voor het Publieke
Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, van
Den 20 dezer, N°938;
Hebben goedgevonden en verstaan aan bovengenoemde
Maatschappij te vergunnen om den titel van Koninklijke
Te voeren.
Afschriften deze zullen worden gezonden aan Onzen Minister
voorn., alsmede aan de adressanten, tot informatie*

's Gravenhage den 25 Novemb; 1823.

Aanvulling informatie logiesmogelijkheden:

Logiesmogelijkheden

Hotels:

- Hotel de la Gare **, Stationsplein 11, tel. 32 53 21 39 11
- Keizershof ****, Korte Nieuwstraat 15, tel. 32 53 77 44 11
 - www.keizershof-hotel.com
- Station Hotel ***, A. Liénartstraat 14, tel. 32 53 77 58 20
- Ibis **, Villalaan 20, Erembodegem-Aalst, tel. 32 53 71 18 19
 - www.ibishotel.com

Gastenkamers:

- The Mansion, Stationsstraat 21, Aalst, tel. 32 53 70 39 50
www.mansion4you.com
- 't Slaapmutske, Zijpstraat 97, Hofstade-Aalst, tel. 0472 53 00 70
www.tslaapmutske.be
- Hof Selmussen, Blektestraat 140, Hofstade-Aalst, tel. 32 53 21 50 53
www.hofselmussen.be

Alle vermelde hotels evenals "The Mansion" liggen in de buurt van de Grote Markt, het station of het Keizersplein.

De Zijpstraat en Blektestraat liggen in Hofstade (richting Dendermonde), even buiten het centrum.

Het lokaal 't Katrintje ligt in de Vooruitzichtstraat, vlak bij de Sinte-Annalaan.